

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-utca Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

pe un an 20 cor.

pe 1/2 an 10 "

pe 1/4 an 5 "

pe o lună 2 "

N-ri de Duminecă pe an

4 coroane.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca Nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima

dată 14 bani; a doua oară

12 bani; a treia oară 8 b.

de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și

insertiunile sunt a se plăti

înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 508.

Scrisori nefrancate nu se primesc.

Procese de presă.

Sub regimul așa zis al »dreptului, legii și dreptății« se știe: toate naționalitățile din patrie au avut parte de grele procese de presă.

»Tribuna« dela Sibiu a sucombat în urma amendelor; valorosul organ săsesc »Kronstädter Zeitung« a fost isbit așa de greu, încât agilitatea sa redactor Korodi s'acum stă exilat în străinătate; ziarele germane dela Temišoara și Chichinda au fost și ele nimicite. Cât despre Slovaci, ei și mai rău au fost loviți. Chiar acum se desbate la Nyitra un proces intentat deputatului Veszelevszky, după-ce mai zilele trecute a fost osândit deputatul Valasek și după-ce »Narodni Noviny« a avut procese peste procese, încât s'acum stau în temniță doi redactori. . . .

»Libertatea« dela Orăștie d'asemeni a avut onoare cu »civil« dela Cluj.

Acum, așa se vede, Tisza ține să se arate și el la înălțimea situației. Să nu se mai poată zice că pactează cu naționalitățile, că ministru de interne a dat împuternicire protopretorului Hadffy din Sân-Miclăușul mare să ne intenteze proces pentru agitație contra autorităților, pentru calomnie și vătămare de onoare, după-cum fost-a și procuratura din Oradia-Mare împuternicită să pornească contra noastră trei procese d'odată. Se înțelege: pentru agitarea împotriva naționalității maghiare.

Contele Tisza își inaugurează politica de naționalități făcând proces de presă »Tribunei«. Și puternic, cum vrea să apară, și

năpraznic cum îi șade bine să fie, nobilul conte ține ca procurorul din Oradia să ne strângă de-odată cu — patru procese.

Până vom primi actul de acuzare, nu discutăm cele învinuite, ci ne vom mărgini aci să discutăm numai partea politică a lucrurilor.

Cine nu știe oare, că procurorul nu face politică de capul său, ci numai în urma împuternicirii șefului guvernului se pun la cale procesele de presă?!

Face deci parte din programul politic al guvernului Tisza intentarea acestor procese de presă.

Și dacă Tisza abia la câte-va luni după venirea sa la putere vrea să-și facă între șovinisti bun nume arătându-se aspru față de presa națională, asta însemnează că nu se simte tare în poziția ce ocupă. . . Ori că merge și el pe calea bătută de antecesorii săi: caută merite ușor de ajuns! Căci ce este mai ușor pentru un guvern maghiar decât a intenta proces ziarilor nemaghiare și a obține dela curțile cu jurați verdict de osândă?

Cele petrecute în trecut sunt, în privința asta, dovezi mai presus de orice discuție.

Tisza a accentuat însă în totdeauna că vrea să servească politica de apropiere cel puțin către Români.

Pornind însă procese, însemnează că venind la putere nu mai are dispoziția asta. Ori că n'a fost sincer, când cu atâta elan vorbea despre necesitatea politică a înțelegerii între elementul maghiar și cel român!

»Tribuna« din Arad nu face adică politică de agitare, și dacă până și articolul nostru dela Crăciun Tisza îl socotește drept

agitare în contra statului ori a națiunii ungurești, asta ar dovedi cel mult că și nobilul conte împărtășește părerea »civil«-ilor cari la Oradia au ales pe Barabás. Căci numai aceștia osândesc tot ce nu este maghiar, tot ce nu se închină ideii panmaghiare. Noi contra statului ungar — am spus-o de atâtea-ori — nu agităm, căci avem toată dragostea pentru patria noastră; nici contra nației maghiare nu agităm, ci numai cu sistemele de guvernare avem de furcă.

Ear că sub aceste sisteme ce îndurăm, chiar din comitatul Aradului i-s'au arătat lui Tisza cazuri concrete, acum de curând, când cu arondarea cercurilor electorale congregaționale.

Guvernul nu apără deci nici statul ungar nici neamul unguresc, ci pricină ne caută când pornește asupra noastră cu proces.

Pe noi nu ne supără însă aceasta și mai ales nu ne va descuragia. Nu ne supără, pentru-că trebuie să se învedereze odată că toți, dar absolut toți bărbații de stat, chiar și recele Tisza, stau sub teroarea șovinistilor cari d'atâta vreme frământă țeara. Că — prin urmare — nainte de a se face odată pace între neamuri și rîndulală în țeară, e nevoie a se pune capăt sistemului care alimentează acest curent bolnăvicios și dezastruos. Că, prin urmare, nici cu Tisza, nu este de isprăvit nimic, ci caută să ducem lupta politică prin propria noastră forță așa fel, în cât să se convingă chiar și cei mai încăpăținați șovinisti că zadarnic forțează lucrurile: după-cum Viena li-a răspuns prin ordinul de zi dela Chlopy și vorbirea lui Pittreich, așa și naționalitățile vor respinge ori-ce atac al guvernelor intolerante și vor

LUMINILE.

De Vladimir Korolenko.

Cam de mult, într-o seară de toamnă, mi s'a întâmplat să plutesc pe un întunecat rîu siberian. Deodată, la o cotitură a rîului, înaintea mea, sub munții negrii, licări o lumină.

Se ivi, strălucitoare, puternică, de tot aproape.

— Ei, slava Domnului! — am zis cu bucurie, — țelul e aproape.

Vislașul s'a întors, s'a uitat peste umerii săi la foc și din nou s'a apucat apatic, de visle.

— E departe!

Eu nu am crezut: lumina sta, reeșind în față din întunecimea nedeslușită. Dar vislașul spuse adevărul: într'adevăr s'a dovedit de departe.

Firea acestor lumină de noapte, este să se apropie, învingând întunericul, și să strălucească, să făgăduiască să înșele prin apropierea lor. Se pare că eată-eată, două-trei lovituri din visle, — și calea e sfîrșită. . . Și totuși — mai va.

Și multă vreme plutit-am pe întunecatul ca cerneala, rîu. Virfurile și stîncile se reeșeau, se apropiau, se îndepărtau, rămăneau în urmă și se perdeau pare-că, în depărtarea nesfîrșită, ear lumina tot sta în față strălucind și înșelînd, — tot așa de aproape, și tot așa de departe. . . Imi amintesc acuma dese-ori și acest

întunecat fluviu, umbrit de munți stîncoși, și această vie lumină. Multe lumină atras au și înainte și după, nu numai pe mine unul, cu apropierea lor. — Dar — viața curge. Tot în aceleași maluri întunecate, ear luminile sunt încă departe. Și earăși trebuie să te apuci de visle. . . Dar totuși. . . totuși înainte sunt luminile!..

Hasardul și geniul.

(După Leo Tolstoi).

Hasardul și geniul sunt două expresiuni cari nu reprezintă nimic ce există în realitate și de aceea nici nu se pot defini.

Nu exprimă decât un mod oare-care de a pricepe întâmplările.

Nu cunosc cauza acestui fapt, așa cred că nu pot s'o cunosc, și pentru acest motiv nu caut s'o descopăr, ci zic: e hasaradul (întîmplarea).

Ved că o forță oare-care produce o acțiune nepotrivity cu calitățile de rînd ale omului, nu pot pătrunde cauza acestei forțe și strig: e geniul.

Berbecule, pe care ciobanul îl închide în fiecare seară într'un coteț special, ca să-i dea o porție suplimentară, din care causă el se îngrașă de două ori ca ceilalți, acest berbecu trebuie să le pară celorlalți membrii din trupă un geniu.

Faptul, că acest berbecu în loc de a intra în staulul comun, în fiecare seară e luat la o

parte și închis într'un coteț unde i-se dă grăunțe, și că acest berbecu, odată îngrășat, este tăiat și expus în căsăpie, — acest fapt, trebuie să isbească pe ceilalți berbeci și să li-să pară ca un rezultat al geniului, combinat cu o serie întreagă de hasarduri extraordinare.

Dar' dacă berbecii nu vor mai crede că tot ce se întâmplă are de obiect scopuri cari se rapoartă exclusiv la propriile lor persoane; dacă vor admite, că evenimentele cari se succedea pot urmări scopuri pe cari ei nu vor să le admită, că evenimentele cari se succedea pot urmări scopuri pe cari ei nu le pot pricepe, înțeleg numai decât, că e o unitate de acțiune și o succesiune logică în tot ce se întâmplă cu berbecule îngrășat.

Deși nu înțeleg pentru-ce a fost îngrășat, vor înțelege că nimic din cele ce i-s'au întîmplat berbecului nu a fost pe neprăvăzute, ear pentru a găsi explicarea nu vor avea trebuință să recurgă nici la hasard nici la geniu.

Nuamă când noi renunțăm la cunoașterea scopului final și al lucrurilor și recunoaștem că acela nu este accesibil priceperii noastre; când descoperim în viața personagiilor istorice o succesiune logică de fapte, supuse necesității, numai atunci nu se va releva cauza dispoziției ce există între actele și capacitatea de rînd a oamenilor; și atunci nu vom mai avea nevoie să recurgem la expresiile hasard și geniu.

căuta să se afirme tot cu mai multă demnitate.

Și nu ne vom descuragia, pentru-că am trecut deja de mult prin focul pe care-l deschide acum asupra noastră guvernul Tisza... Mulți primi-ministri s'au lovit de «Tribuna» dela Sibiu când era în mâinile noastre. Nu va fi mai slabă nici «Tribuna» dela Arad! Ci dimpotrivă, în măsură ce guvernul va căuta să ne facă greutatea, frații buni se vor arăta mai hotărâți întru spriginirea steagului pe care nu-l scris de cât a neamului și a patriei iubire!

— Durerea șovinistilor de toate confesiunile, e mare. Pentru-că-i mare și primejdia ce amenință — ideea și — patria: nici mai mult nici mai puțin, ci chiar un gimnasiu vor să ridice Valahii!..

Asta e o crimă așa de mare, în cât organul Zoltanilor kossuthiști, «Füg. Magyarorszag» dela 20 c. sub titlul *Românii în acțiune*, dă alarmă. Se înțelege, în primul rând e vinovat pentru ideea înființării unui gimnasiu în Caransebeș P. S. Sa Episcopul N. Popea, ear în al doilea rând il scoate vinovat pe Tisza, sub care Valahii îndrăznesc să albă asemenea idei.

Pe aceeași coardă scrie și «Alkotmány» dela 22 c., care speră însă că: «ministrul de culte o să albă grije ca briceagul valah să se rupă în pânișoara asta tare pe care ei o cred moale»...

Ne mirăm că patrioticele organe nu cer să se facă o lege prin care să se oprească Românilor dreptul de a avea idei și aspirațiuni culturale naționale, ear «Tribuna», care agită chiar înființarea unui gimnasiu, pur și simplu să fie rasă de pe suprafața pământului!?

Cum adică — exclamă «F. M.» — nu li-e bun Valahilor gimnasiul unguresc, la ce le mai trebuie românesc?...

La ce?

Ca să învățăm într'insul românește, să dăm încă o dovadă de dragostea profundă ce o avem pentru limba noastră maternă.

DIN DIETA.

— Ședința dela 22 Ianuarie. —

Dacă se poate judeca după semne, obstrucția nu numai că nu trage de moarte, cum zicea Tisza, ci se renaște. Grupul răsboinic de astă vară a partidului kossuthist, în ședința de ieri a secundat pe față ceata obstrucționistă.

Senzația zilei a fost de altfel afacerea lui Lengyel Zoltán, care alaltăieri s'a arătat renitent față de admonițiunile presidiale. Afacerea a fost transpusă comisiunii de imunitate, care s'a și întrunit ieri înaintea ședinței Dietei. Un ceas s'a sfătuit comisiunea, presidată de Szivák. Lengyel în adevăr nu s'a prezentat cum și făgăduise. Referentul Maróthy propune că renitența deputatului să fie pedepsită cu admonițiune protocolară și cu publicarea acestei sentințe în cerc. Kubinyi a propus să se escludă pe 10 zile dela ședințe. Contele Zichy, e de părere să nu se pedepsească; Szatmári și Olay cer pedeapsa cea mai ușoară.

Comisiunea a decis apoi, că deputatul renitent să se pedepsească cu admonițiune protocolară și sentința să se publice în cercul său.

Desbaterea hotărârii comisiunii în ședința Dietei a fost cât se poate mai furtunoasă. Opoziția a cerut și ședința secretă pe care însă majoritatea a făcut-o ilusorie, părăsind sala așa că opoziția să nu aibe numărul de a se putea ținea ședința.

În fine dieta a primit propunerea comisiunii de imunitate privitor la pedeapsirea lui Lengyel.

În ședința de azi a mai luat cuvântul înaintea ordinii de zi *Visontai Soma*, care a interpellat guvernul pentru ordinațiunea ce a dat în chestiunea dreptului de întrunire. Numeste reacționară dispoziția guvernului. Recunoaște că funcționarii pot să exercite și ei ca ceilalți cetățeni, drepturile lor constituționale. Dar Tisza i-a incurajat deadreptul la coteșire, ceea-ce în sensul legii este oprit.

Ministrul președinte nu i-a răspuns.

NOTE POLITICE.

„Az Ujság“ — Cabinet nou. — Ancheta electorală. — Deputatul cercului Careii mari.

Organul teribil al lui Tisza „Az Ujság“ pentru încurcăturile cauzate în ședința de ieri a parlamentului de poporali, îi ia la aspră critică, imputându-le într'alte șorgințe din care au isvorit în parlament: cercurile naționalităților! „Az Ujság“ zice asta? Cu ce drept? D'apoi partidul liberal din care cercuri și-a liferat mandatele? Nu din ale naționalităților? Îi învinuiește pe poporali, că numai pactând cu naționalitățile s'au putut alege în cercurile lor? Să admitem. Și atunci însă asta ar fi o explicațiune pentru poporali și o scuză pentru cercuri. Explicațiune de ajuns cel puțin, am ajuns pe cale cinstită la mandate, recunoscând la nevoie, dreptul naționalităților și scuză pentru cercuri când aceștia în urmă uită promisiunile făcute. Liberalii n'au pactat? Cum au ajuns dar la mandate? O spunem noi. Acolo unde n'au pactat, s'au ales prin geandarmi, corupție, cumpărare de suflete, și angajarea întregului aparat oficios. Numai poporalii au deci cuvânt să se rușineze?

Ordin secret cu privire la concesionarea întrunirilor, aceasta este cea mai nouă dispoziție liberală a guvernului Tisza. În 16 Ianuarie l-a trimis organelor, așa s'a lăudat singur. Partidul l-a aplaudat, d'aci încolo dacă va voi cineva să convoace întrunire, va trebui nu numai s'o anunțe ci să ceară și concesionul dela forurile competente. Într'o anumită ordine de idei, dispozițiunea guvernului ar însemna pentru noi o mângăere că nu mai suntem singurii noi Români, mai sunt și alții, deposedați de cel mai elementar drept, dreptul de întrunire, care și-a primit sancțiunea încă în marea revoluțiune franceză.

Nu există nici o justificare, pentru mijloacele aceste reacționare ale dui Tisza, nici chiar față de socialisti. Că pe alocurea e primejduită siguranța publică, cu atât mai trist pentru detentorii puterii publice, că au împins până acolo nemulțumirea societății, încât se ivesc desordine grave. Dar cu represalii reacționare, cu reînființarea cabinet noir-ului, cu confiscare de drepturi, cu geandarmi nu se pot sana aceste nemulțumiri.

Poate-se într'o țeară constituțională, suspenda o lege pozitivă și substitui cu ordinațiuni ministeriale secrete? Ori se bazează aceste ordinațiuni pe lege, ori întregesc legea, dar în stat de drept, fie-care cetățean trebuie să le cunoască, și nici o autoritate nu poate fi înzestrată cu drepturi, care înaintea cetățenilor sunt necunoscute. Acesta nu e mai mult stat de drept, ci stat polițial. Asta e absolutism, muscalicism.

Înainte de revoluțiunea francesă au fost cunoscute așa numitele ordine de cabinet secrets. Încât-va acestora se asemăna îndrumările intime ce se trimit acum fișpanilor sub numirea: acte prezidențiale Cu acte prezidențiale de aceste își inaugurează a doua epocă Tiszaistă, domnia. Aceste acte presidiale dau putere discreționară

fie cărui fibiriu ori notar dela sat, că sub ori-ce pretext să pună poporul pumnul în gură, ca să nu poată nici să — plângă.

Jou! seara a ținut Tisza ancheta în ceștiunea reformei electorale. Români încă au fost reprezentați în anchetă: prin Csokán János. Demn și dînsul de ancheta lui Tisza, și ancheta de individualitatea ponderoasă alui Csokán. Ancheta pentru reformarea legii electorale? Și Români n'au salutat ziua aceasta? Ziua care vrea să le deschidă și lor porțile constituționale, care înaintea lor au stat tot zăvorite. Legea europenească pe care d'atata vreme o cer! Așa ar trebui să fie. După cele întâmplăte însă cine mai poate lua în serios pe dl Tisza? Cine nu știe ce lărgire de drepturi, ce liberalism poate să fie într'o reformă pe care o face dl Tisza? De altfel ancheta n'a hotărât altce-va, decât să se mai întrunească ca să hotărască

În cercul Careii mari a fost alegere parțială săptămâna trecută. Și cercul s'a onorat pe sine, trimițând în parlament un gentleman. Pe tînărul conte Károlyi György. Era și de lipsă. De când cei doi frați bunești au omorît pe Eremits, numărul gentlemanilor din Dietă s'a împuținat cu unul. Contele Károlyi umple deci un gol simțit în legislația țării.

Ziarele aduc date biografice interesante din vieța noului bărbat de stat. Vedem clar faptele pentru care cercul Careii mari a crezut să-și plătească — în forma mandatului, — acest mic tribut de recunoștință. Înainte cu câțiva ani a luat în căsătorie pe o tînără actriță Frank Boriska. În sfânta legătură a căsătoriei s'a îngrijit și în privința unui copil, dar după-ce s'a găsit banii — căci se căsătorise încontra voinței familiei — și-a părăsit și nevastă și copil. Femeea și-a luat apoi copilul în brațe și s'a dus la lege și judecătorilor i-s'a făcut milă de sârmana femeie și i-au făcut judecata, că magnatul trebuie să-și plătească lunar o sumă oare-care de întreținere. Ce folos însă de judecată. A ieșit adică la iveală că magnatul, care a știut să se căsătorească, dar n'are din ce să-și susțină familia și n'are nici oficiu, ca să i-se poată reține lefa peste minimul legal, e un vagabond care nici pat n'are. Cei din pomposul palat alui Károlyi a fost gata să mărturisească sub jurământ că conte Károlyi György nu locuiește la dînsul și nici nu-l cunosc măcar Secretarul Dietei va fi acum nedumirit când va avea să însemne în anuarul parlamentului, rezidența noului părinte al patriei. Felicităm partidul liberal din Careii mari.

Din străinătate.

Japonia și Rusia. Paris, 23 Ianuarie. Basobrasov, consilierul de stat rus care trece pe Riviera, a declarat unui ziarist că partizanii rășboiului deocamdată sunt în neputință să facă ceva. Înțelegerea ce se încheie acum cu Japonia nu va putea dura însă mai mult de jumătate an. Așa că la vară ear se vor ivi grave dificultăți.

În contra lui Combes. Paris, 23 Ianuarie. Un comitet extraparlamentar s'a constituit pentru a porni agitație în contra guvernului actual. Lupta se dă pe chestia Delsor, abatele expulsat de pe teritoriul francez. El s'a și adunat o mulțime mare pe piața Concordiei, unde a demonstrat împotriva guvernului.

Trupe turcești. Constantinopol, 23 Ianuarie. Ministerul de rășboiu a decis ca din trupele zise »albane«, destinate rezervelor, să cheme sub arme 60.000 soldați, pentru a fi gata la ori-ce eventualitate.

Turcia în conflict cu Italia. Roma, 23 Ianuarie. Ministrul de externe Titoni a trimis la Constantinopole o Notă energică

protestând în contra refuzului Porței de a accepta pe un oficer italian ca ajutor al comandantului jandarmeriei din Macedonia (care se știe că e generalul De Georgis).

Guvernul italian revendică pentru acesta din urmă dreptul de a-și alege pe locotenentul său.

Turcia își motivează refuzul, pe faptul că după înțelegerea intervenită, nici o Putere nu poate avea mai mult decât un oficer din statul-major al jandarmeriei macedonene.

Duplicitatea Turcei. Constantinopol 25 Ianuarie. Ambasadorii Rusiei și Austro Ungariei, în întrevederea pe care a avut-o cu Tewfik-Pașa, ministrul de externe, au declarat că, conform instrucțiunilor primite din Petersburg și Viena, vor considera rupte tratativele cu Poarta, dacă aceasta va continua cu temporizările la totala aplicare a programului de reforme.

MONUMENT LUI VASILE ALEXANDRI.

(Deciziunea de la 18 Aprilie 1908 a Academiei Române).

Toată România știe, că Vasile Alexandri, dulcele cântăreț de la Mircești, este cel mai strălucit reprezentant al geniului poetic al poporului românesc, precum și al culturii naționale în secolul de regenerare politică și culturală a neamului nostru. Numele lui Alexandri este strâns legat de toate luptele, de toate biruințele pe care le-a câștigat acea eroică generațiune de patrioți, care a scos pe Români din decăderea în care erau cufundați și a format regatul român modern din vechile principate — regatul încoronat cu gloria războiului și a biruinții.

El a fost întâiul culegător al poeziilor populare românești și dela acel izvor limpede și curat s'a inspirat el când a luat lira în mână lui măiastră, spre a cânta „Doinele și Lăcrămioarele“ sale. În „Pasteluri“ a descris frumusețea pământului nostru cu atâta farmec și duioșie, cum nu s'a mai făcut de nimeni. Pentru Teatrul Național nimeni n'a lucrat ca dînsul, ear scena noastră n'are astăzi repertoriu mai bogat ca al bardului dela Mircești. Geniul literar al Românilor prin el s'a făcut cunoscut în străinătate și „Cântecul gîntei“ latine a resfrânt gloria dobândită de dînsul asupra întregului neam românesc.

Războiul nostru de independență a găsit în Vasile Alexandri pe poetul inspirat, care în „Ostașii nostri“ a cântat vitejia voinicilor români în versuri, cari vor mișca și vor entusiasma generațiunile cele mai depărtate.

Unul asemenea poet, unul asemenea luptător, unul asemenea patriot se cuvine să i-se înalțe un monument, care să-i eternizeze gloria și să documenteze iubirea și recunoștința pe cari poporul român este dator să i-le păstreze.

Academia Română, al cărei membru strălucit a fost, urmărind preocuparea ce a avut-o încă din anul trecerii lui la cele de vecinicie, se adresează poporului român, ca să subscrie, fie-care după a lui putere, în listele ce sunt destinate a aduna fonduri pentru ridicarea unui monument cântărețului duios și curat Vasile Alexandri.

București, 10 Iunie.

Președintele Academiei Române,

P. S. Aurelian.

Secretarul general,

D. Sturdza.

DIN ROMÂNIA.

Festivalul sindicatului ziaristilor. Reprezentarea dată în beneficiul sindicatului ziaristilor din București a fost o sărbătoare din ce în ce mai înălțătoare.

Ilustrul reprezentant al artei italiene, d. Novelli, a dat încă o dată dovadă de marea putere a talentului său interpretînd într'un mod magistral vechea comedie a lui Bayard, „Michel Perrin.“

După actul întâiu, M. S. Regina și-a exprimat dorința de a primi în loja sa pe membrii sindicatului prezenți în teatru. D-nii Al. Ciurcu, C. Mille și I. Russu-Abrudeanu s'au prezentat Suveranei, aducîndu-i mulțumiri respectuoase că a ținut să-i încurajeze cu prezența la această reprezentare. M. S. Regina s'a întreținut cu fie-care dintre acești reprezentanți ai presei.

După actul al doilea, d. Gr. Ventura, în numele Sindicatului Ziaristilor, oferî, pe scena genialului artist Novelli o coroană de lauri de argint, cu panglice tricolor. D. Ventura ținî următoarea cuvîntare:

„Ca celui mai vechiu dintre colegii mei, Sindicatul Ziaristilor mi-a dat plăcuta însărcinare să spun cîte-va cuvînte cu ocazia festivității de azi.

Trebuie să-ți mulțumim din toată inima de generozitatea cu care ne-ai oferit prețiosul tău concurs, numai un mare artist poate să dea o inimă așa de mare.

Cu arta ta, tu ai deschis artiștilor noștri noi orizonturi și vei fi în tot-d'auna pentru ei, un mare și iubit artist. Era natural, de altfel, ca impulsul către progresul artelor, către o artă nouă, să ne vină de la sora noastră cea mai mare — frumoasa Italie —; ea, care în toate timpurile, a fost maestra lumii în ce privește frumosul.

În tine, noi vedem cea mai înaltă personificare a artei dramatice italiene.

Te rugăm deci să primești acest modest semn al recunoștinței noastre, semn de iubire și de admirațiune fără de margini.

Fii în tot-d'auna bine-venit și să poți în tot-d'auna să culegi gloria pe acest pămînt al României, tu maestru al artei, care ai venit din țara artelor.

Noi toți, în frunte cu Carmen Sylva mai regină de cit ori-ce altă regină, sculîndu-ne ca un singur om îți strigăm: Să trăești multă vreme pentru gloria Italiei, pentru gloria artei dramatice a întregii lumi.“

În momentul acesta toată lumea din sală se sculă în picioare și cu fața întoarsă spre M. S. Regina o aclamă frenetic mai bine de un sfert de oră.

Apoi publicul făcu ovații marelui Novelli, care vădit emoționat rosti următoarele cuvînte:

„Voi toți, entusiaști și gentili români, m'afi obicinuit cu aceste frumoase sărbători. Stăpînit pe emoțiunea acestor momente, credeți-mă că-mi e cu neputință a vă spune ceea ce simt.

„Nu știu ce vorbe să găsec spre a vă putea exprima toată iubirea, toată recunoștința, toată admirațiunea (privind spre M. S. Regina), ce o am în inima mea. Nu vă pot spune de cât o singură vorbă: Grazie! (mulțumire)!“

În urmă artistul Novelli, și d-ne. Giarina Novelli, care era îmbrăcată într'un splendid costum național ce i-a fost oferit de Sindicatul ziaristilor — au fost invitați în loja Regală, unde M. S. Regina a felicitat pe marele artist de talentul său incomparabil.

Cu această ocazie Novelli a zis M. S. Reginei: „Inima acestui popor generos e hrănită de însușirile sufletești ale nobilei sale Regine“. Și luînd concediu de la Suverană: „Imi urați să trăesc pentru artă, Majestatea Voastră să trăiți pentru umanitate!“

Cercul Nădlacului.

Se zice că deputatul actual al Nădlacului, dl Kristóffy Iózsef, numai așa ar primi fișpănia dela Sătmar, dacă întâiu s'ar putea convinge că cercul și d'aci încolo o să rămână asigurat — guvernului. Pentru acest scop a și fost zilele aceste prin cerc. A căutat să se informeze. Și a aflat că nici Slovaci nici Români nu mai sunt — siguri. În jurul persoanei sale dl Kristóffy a reușit să facă majoritate, dar în viitor, ori cine ar candida dintre guvernamentali și cu atât mai puțin actualul vicșpan Návay, un șovinist încarnat, nu o să poată aduna în jurul său pe Slovaci toți și nici dintre Români nici măcar o minoritate imponentă. Chiar dacă ar cheltui cu mână cât se poate de largă. Când

nu se știe însă dacă în curînd nu vor fi alegeri generale, cine să risce la o alegere parțială?

Candidații maghiari rămâne deci ca să-și asigure majoritatea între Unguri. Asta este însă iluzoriu. Întâiu pentru-că Ungurii nu formează majoritatea absolută a cercului și a doua pentru-că e sigur: ei sunt aderenții a două partide și nu credem că cine-va din kossuthiști încarnați de p'acolo să se facă guvernamentali și viceversa.

Cheia situației este deci în mîna Slovacilor și a Românilor, cari dacă ar fi solidari, cu siguranță ar putea alege pe cine ei vor.

Rămâne deci ca neîntârziat fruntașii ambelor națiuni din Nădlac să caute apropiere. Ori-ce nemulțumiri și supărări ar avea unii ori alții, în fața interesului suprem național, să uite supărările și toți să aibă așintită atenția spre scopul final: a se afirma ca neam conștios de datoriile și drepturile sale, ca să nu mai fie în viitor considerați și unii și alții drept — material brut bun de exploatat când vorba e ca vre-un om de al puterii să se înalțe.

Ne place a crede că așa se va și face.

Altfel se va perde o bună ocazie de a se afirma și se va ajuta carul celor, cari bucuroși s'ar ridica pe umerii și ai Slovacilor și ai Românilor, fără ca în schimb să se oblige a săvîrși vre un bine pentru noi.

Planurile guvernului.

(Politica ofensivă).

Arad, 22 Ianuarie.

Sporirea obstrucției și întorsătura ce o iau lucrurile în favoarea anarchiei parlamentare, produc în toate părțile impresia, că trebuie să se întempe ceva schimbare. În cercuri guvernamentale și opoziționale în vremea din urmă se vorbește des, că Tisza ar fi deja hotărît să treacă dela rezistența pasivă în ofensivă față de obstrucționiști. Asta o confirmă vienezul „Politische Correspondenz“, care e informat, că Tisza va recurge în zilele următoare chiar, la mijloace extreme, cu cari crede a putea stîrpi obstrucția și a sana situația anarchică. Tot după izvorul acesta, majoritatea l-ar urma cu însuflețire pe contele Tisza în acțiunea aceasta.

Opoziția a primit impasiv vestea din „Pol. Cor.“ însoțind-o de ironii, că în amenințarea contelui Tisza, este de toate numai ceea nu-i: cum crede că va începe ofensivă? Dieta n'o poate încă dizolva, pentru provizorul delegațiilor. Delegațiunea a primit adecă indemnitate pe două luni și dacă până la finea lui Februarie n'ar căpeta altă indemnitate, și în afacerile comune ar intra „ex-lex“-ul. Despre eventuala dizolvare nu poate fi deci vorba în zilele apropiate.

Alaltăieri seara contele Tisza a dat un prînz, la care ar fi făcut următoarele enunțări:

— Eu n'am căutat conflictul, dar dacă obstrucția vrea cu ori-ce preț cearta, partidul liberal primește provocarea. Nu-mi trebuie pace cumpărată, și mai ales, cumpărată pe prețul slăbiciunii. Eu am evitat totdeauna conflictul, dar nu putem tolera, ca câțiva inși să terorizeze parlamentul.

Declarațiile acestea sunt socotite ca preludii ale unei politici ofensive.

„Imnul hoherilor în Cluj.“

Sub titlul »A hohér himnusz Kolozsvárt.« ziarul »Ujság« din Cluj scrie în Nrul din 20 I. c. următoarele:

„Eri înainte de ameazi Românii au avut Boboteaza. La astfel de ocazii serviciul divin pentru soldații români s'a ținut de obicei în biserica minoriților. Și eri au fost conduși soldații români ai regimentului de casă dimpreună cu muzica militară și cu o companie de onoare. Șeful minoriților fusese din bună vreme făcut atent, ca numai în acel caz să le dea biserica, dacă autoritatea militară va promite, că în decursul ceremoniei muzica nu va cânta imnul hoherilor. Abatele-pleban Biró Béla a fost în stare să împiedece, ca la procesiunea dela înviere și la alte procesiuni să nu mai iriteze locuitorii orașului cu acel cântec urgisit. Șeful minoriților însă asta n'a făcut-o. Astfel, când au răsunit salve, muzica militară a intonat cântarea familiară a casei domnitoare austriece, la al cărei sunet și-au aflat moartea atâția buni maghiari.

— Abzug Gotterhalte! Jos cu el! — răcni mai întâi un tânăr medicinist. La aceasta începură și mai mulți să demonstreze, dar poliția de grabă făcu să amuțască demonstranții. Astfel, muzica militară neconturbată își putu cânta imnul hoheresc, în vreme ce în biserică cu evlavie își termina slujba popa cel românesc.

„Șeful minoriților publică în ziarele din Cluj o declarație, prin care caută a se desvînovați pentru cele întâmplate. El zice anume, că fiind biserica minoriților făcută cu ajutorul material al Mariei Terezia, soldații au un fel de drept a merge acolo la biserică. „Dacă prin urmare — zice mai departe călugărul — nu pot închide biserica dinaintea miliției, cu atât mai puțin pot opri, ca la astfel de ocazii să nu supere urechile maghiare cu cântarea prescrisă. Aceea cântare numai spiritul maghiar al armatei o va face să dispară, ear trezirea la viață a acestui spirit nu dela noi, ci dela alții atârnă. Poate părinții patriei kossuthiști cei-ce au depus armele ar putea să ne spună mai multe în privința aceasta.“

La scuzele acestea ziarul »Ujság« reflectează:

„D-ta, ca prelatul bisericii ai fi avut drept să închizi pur și simplu dinaintea soldaților usile bisericii. Mai ales că nici n'au fost catolici aceia, pentru cari s'a întâmplat scandalul care a nimicit toată sfințenia sârbătorii. Maria Terezia nu pentru aceea a contribuit la zidirea bisericii catolice ca acolo la sunetul lui Gotterhalte să tociască genunchii nădragilor erariali cătane române de religiuinea grecească.

Ziarul »Ellenzék« face următoarele observări:

„Ducă-se soldații români la biserica greco-catolică! Acolo pot după plac să sacrifice lui Gotterhalte și sentimentelor lor pentru afacerile comune. Acolo sunt la o parte de circulația publică, și chiar dacă s'ar auzi câte un acord din imnul potestății cu două capete, nu se ceartă o miie de oameni cu sfinții în sufletul lor ci numai câți-va locuitori din acea uliță.“

Demonstrația din 19 I. c. a maghiarilor din Cluj și cele scrise de foile lor despre aceasta demonstrație, credem a oferi nou și prețios material de meditațiune politică pentru cei-ce conduc destinele monarhiei habsburgice. Ca Românii ne privește foarte de aproape într-o cât prin ea s'a profanat unul din cele mai mari praznice ale bisericii noastre, sfința Bobotează. Noi Românii din Cluj, am și rămas adenc vătămăți în conștiința noastră religioasă de scandalul acesta nemai pomenit. Și, durere, răspunderea pentru cele întâmplate, în mare parte asupra capului nostru cade. *Căci a fost din capul locului idee nenorocită ducerea soldaților români greco-catolici la biserica ungurească romano catolică, când avem aici chiar în mijlocul orașului biserică românească unită, unde s'ar putea tot atât de bin aranja și parada militară cu muzică.*

O parte din preoții nostri însă vreau să fie mai catolici decât papa. Și se imbulzesc așa zicând cu sîla în biserica ungurească

catolică. Așa au făcut și cu cătanele din Cluj, până ce iată o pățiră urît, fură hui-duiți și batjocuriți chiar în decursul sfintei slujbe dumnazești. Ziarul »Ellenzék« reclamă acum cu energiă, ca Românii să fie pentru totdeauna dați afară din biserica cea catolică ungurească și are toată dreptatea, când zice:

„Ducă-se soldații români gr. cat. la biserica română gr.-catolică!“, întocmai cum — adaugem noi — soldații români gr.-orientali umblă numai la biserica română greco-orientală.“

Fără îndoială, că e lucru rușinos să fi dat afară din casa cuiva. Dar în urma rușinei pățite nu vom uita nici odată, că *„acea casă nu ne mai este iertat să punem piciorul dacă ținem la binele și demnitatea noastră proprie.“* Credem, că din scandalul dela Cluj vor scoate cuvenită învățatură toți acei preoți români gr. cat., cari mai bucuos fac cauză comună cu ungurii catolici, decât cu frații lor de același rit bisericesc și că în urma urmelor, vom reveni toți la adevărul dela care ne-am abătut atât de mult, că *legea românească* este una, singură și nedespărțită pentru toți românii.

Conflictul ruso-japonez.

După știrile mai recente, conflictul dintre Rusia și Japonia se va rezolva pe cale pacnică. Aceasta mai ales din cauză că în Rusia domină partidul celor iubitori de pace, între cari — bine înțeles — în rîndul întâiu stă Țarul. Și de altfel chiar cei rășboinici, recunosc că *Rusia nu este preparată pentru rășboiu* și astfel chiar dacă s'ar face rășboiu, nu se pot aștepta decât la un deșastru. Chiar o pace rușinoasă este însă mai sănătoasă decât o bătăle cruntă.

Nota Japoniei a sosit deja de alaltăeri la Petersburg. Se asigură că Rusia va primi condițiunile puse de Japonia: să recunoască adică suveranitatea Coreei, precum să respecte și întregitatea ei teritorială. Japonia mai impune recunoașterea drepturilor suverane ale Chinei asupra Mandșuriei, ceea-ce însemnează ca *Rusia să-și retragă trupele din Mandșuria*. Ear aceasta Japonia o pretinde categoric și de grabă. Dacă Rusia nu îndeplinește, Japonia pornește rășboiu.

La tot cazul este interesant pentru lumea întreagă faptul, că *Rusia a fost oprită în mersul ei spre resarit*, ș'anume d'o putere resăriteană, de Japonia, la spatele căreia stă însă și Engliera. Se știe doar, că anul trecut s'a încheiat o alianță între Japonia și Anglia, după cum Englezii au reușit să stearcă și dela China însemnate concesii comerciale, ceea-ce pentru Ruși este o lovitură însemnată.

Că se vor resemna Rușii, ori vor continua a se înarma, ca prin rășboiu să câștige preponderanță în Orient, eată dela ce depinde acum în viitor întorsătura lucrurilor.

De ale Reuniunii învăț. gr.-cat. din Archidieceasă.

— In atențiunea biroului central. —

În prețitul D-Voastră ziar s'a publicat la timpul său un raport despre adunarea generală »a Reuniunii învăț. gr.-cat. din Archidieceasă« ținută la 8, 9 și 10 Nov. 1903. În acel raport s'au arătat multe lu-

cruri îmbucurătoare, ce le-ar fi isprăvit delegații noștri trimiși la Blaj, și așteptam cu drag adevेरirea aceluora în mod oficios prin publicarea *procesului verbal* în organul Reuniunii.

Au trecut însă săptămâni și luni de de atunci, și au apărut mai mulți numeri ai »Foil Școlastice«, dar — fără de a face cui-va imputare, necunoscând cauza — chiar ceea-ce doream sute de învățatori, cari în urma împrejurărilor vitregi nouă n'am putut participa, *nu s'a publicat!*

Am dorit cu toții să vedem și să cetim adecă procesul verbal al adun. generale, sau chiar și alți articoli, cari ar ridica nimbul celor hotărâte acolo, ca să ne convingem de însuflețirea acea mare, ce s'ar fi manifestat trei zile dearëndul la Blaj în inimile celor chemați sau mai bine zis *trimiși* să cerce barem a mișca din loc carul înglodat al stării noastre dascălești din Archidieceasă.

Și zădarnică ne-a fost așteptarea!

Atâta știm azi, cât știam și mai înainte!

Unii raportează prin foi »că s'ar fi signat 5 premii pentru tesele cele mai bune«, ear alții »că s'au designat numai trei premii«. Cum stă lucrul? Unii susțin, că adunarea a decis înființarea alianței reuniunilor învățătorești și ținerea unui congres la Cluj, o chestie de mare importanță pentru învățătoreștea română. Drept e, sau ba? Dorim să știm, pentru a ne ști orienta voină a lua cuvântul și noi cei dinafară.

Alții susțin, că s'a luat conclusele: — ca comitetul central să întrevie la locul competent pentru ridicarea salariului învățătoreșc la 800 cor. — ca să se înființeze Reuniune de înmormântare a învățătorilor; — ca comitetul central să întrevie la guvern pentru obținerea favorului de a călători și învățătorii români pe tren cu bilet de jumătate barem cu ocaziunea participării lor la adunările reuniunilor învățătorești;

— Ca să întrevină comitetul la guvern eventual la dietă în afacerea încasării regulate a salariului învățătoreșc pe calea aruncurilor comunale; și — ca să întrevie și Reuniunea noastră în afacerea revisuirii legii de pensiuini.

Frumoase concluse, cari dovedesc că s'a deșteptat în sînul învățătorimii dorul de progres și înaintare; și că în curând să va putea vorbi de un corp sănătos al dascălimei române, *care cu brațul său propriu* să poată elupta pedecile de tot felul, ce stau în calea sa de înaintare!

Deci, în interesul cauzei, și pentru-ca să nu să ivească și alte bănuieli, rugăm pe calea aceasta pe On. Redacțiune a »Foil Școlastice« din Blaj, în jurul cărei stă biuroul central, ca să publice procesul verbal al adunării gen. din urmă în întregime, și în special să se ocupe de toate conclusele amintite mai sus, pentru-ca deoparte să știm că ce este drept și ce nu este, ear de altă parte pentru-ca să se cunoască cauza care nu lasă să fie duse la îndeplinire conclusele adunărilor generale — cu atât mai virtos, că noi mai bucuos cetim în organul nostru despre chestii de ale noastre, decât despre lucruri... de tot străine!

Să curățim curtea de spinii și starea noastră de suspini! *Mat mulți învățatori.*

NOUȚĂȚI.

ARAD, 10/23 Ianuarie 1904.

— **Procesul dela Nyitra.** Presa maghiară este plină cu amănunte privitoare la procesul dela Nyitra.

In ce spirit este condus procesul și cam la ce se poate aștepta acusatul slovac Veszelovszky, se poate vedea din întrebările presidentului Mazoly, care între altele a pus și întrebarea:

„— De ce ai accentuat într'una că ești de naționalitate slovacă?”

Va să zică și asta-i — suspect, ba poate că e considerată chiar de mare păcat!

Veszelovszky a răspuns:

„— Pentru-că am vroit să se știe că sunt fiu din popor.”

„— Ai mai zis — continuă presidentul — că slujbașii statului și cei dela comitat să învețe limba slovacă...”

Ceea-ce dispune și legea de naționalități. Veszelovszky a răspuns:

„— Da, am spus asta, nu neg!”

„— Ear că ce fel de martori joacă rol în proces, se poate vedea din următoarele.

Procurorul (întreabă pe martorul Várnai, învățător de stat în Korlátkö). Ce fel de tendență are reuniunea (economică) din comună?

Martorul. Desigur nu patriotică. Pentru-că în sinul ei se vorbește într'una slovacă și se citesc jurnale slovacăști.

Cu alte cuvinte a vorbi limba maternă și a citi jurnale în limba maternă este socotit acolo drept un fapt — antipatriotic.

Nu-i vorba, atât Veszelovszky cât și apărătorul său Faynor au protestat ca asemeni martori să depună jurământ, dar presidentul n'a ținut socoteală de protestarea lor ci procesul urmează în spiritul acesta... Un martor (învățătorul de stat Purotto) îl acuză pe Veszelovszky și pentru-că ar fi zis: „d'aci încolo Slovacii să nu se teamă de fișpan, vicișpan și solgăbirău.”

Ei, și? Unde e scris în lege că trebuie să ne temem de acești cinstiți ipochimeni?

— **Romanul** arhiducele Ferdinand Carol este și acum obiectul de preocupare al cercurilor vieneze. Se dau adică amănunte despre cele petrecute între arhiduce și d-șoara Berta Zuber.

Arhiducele a făcut cunoștință cu d-șoara la balul tehnicilor, ținut în Viena la 1900. Musica executase atunci o piesă de dans compoziție alui Enrich Zuber, locotenent și frate al Bertei. Piesa plăcu foarte mult arhiducele Ferdinand, care declarase că ar dori să felicite pe tatăl compozitorului, care însă nefiind prin apropiere, aranjieri îi presintară pe sora compozitorului. D-șoara Berta conversă cu atâta spirit, era așa de frumoasă și grațioasă, în cât încânta și pe arhiducele Ferdinand Carol, care se amestecase și el în vorbă.

Peste câte-va luni arhiducele se întâlnește cu d-șoara Berta în Dalmația, pe unde călătorea cu familia și pe unde arhiducele în calitate de colonel la vânători, inspecta regimentul său. Mai târziu ajungând comandant la Praga, arhiducele începu să umble des în familia profesorului universitar Zuber, îndrăgostindu-se așa de tare, în cât voia s-o ia acum pe d-șoara Berta de soție.

Deocamdată l-au împedecat însă.

Nu este exclus însă ca după »recrearea« de pe Riviera arhiducele să stăruie încă și mai mult în realizarea planului său, gândindu-se așa: dacă moștenitorul de tron Francisc Ferdinand s'a căsătorit cu o — neprietenă, de ce nu i-s'ar permite și lui aceasta?

— **Un memoriu al lui Moise Nicoara.** »Biserica și Școala« în numărul de Duminecă a început sub titlul de sus, publicarea unui prea interesant studiu, din penă d-lui Sever Secula. Studiul este o monografie istorică asupra primelor mișcări românești în comitatul Aradului și rolul lui Moise Nicoară în lupta desrobirii bisericii române.

— **Spiritul de economie al Italianilor.** Nu-i colț de lume, unde să nu găsești muncitori Italiani. În Siberia, la căile ferate, sunt și azi, zeci de miș. În America pretutindeni. În Europa sunt ca acasă.

Și sunt nu numai muncitori, dar și cu spirit de economie acești »fratelli.»

Ca să ne dăm seama de spiritul lor de economie, e destul să știm că Italianii emigrați în America, trimit acasă, în patrie, nu mai puțin decât 2 miliarde 256 milioane florenți pe an. Sumă enormă, încât abia îți vine să crezi! Și totuși așa, ne arată statistica postei.

Dar se și vede efectul: înainte cu câțiva ani banii de hârtie italieni nu se primeau la bursă, azi însă lira de hârtie italiană și peste tot, scrisurile de valoare italiene se cotează la bursă mai bine chiar decât valorile franceze.

Eată ce se poate ajunge în urma hărniciei unui popor!

— **Afacere de onoare.** Secretarul de stat la departamentul de honvezi, Gromon Dezső, își a reparat erii onoarea, pe care i-a știrbit-o Iekelfalussy Zoltán, cu sabia. Duelul — se scrie din Budapesta, s'a ținut în condițiuni foarte grele. Ambii duelanți au fost răniți.

— **Un portret scump,** poate cel mai scump din câte s'au pomenit este portretul lui Michelangelo (făcut de el însuși) ce s'a găsit acum în Franța. Un Englez a oferit adică 1.200.000 franci pentru acest portret, dar francezul, om bogat și el, nu vrea să-l dea.

Portretul acesta a ajuns la Paris în 1802, când l'a luat din palatul Strozzi generalul Dupont del Etang și până acum, de ani mulți, nu se știa unde-i, ci se cunoștea numai o copie în gravură pe metal de pe densusul.

— **O nouă descoperire.** Genialul american Edison este pe cale să inventeze ceva ce o să uimească lumea. Se vestește adică din Londra, că în curând va pune în aplicare telefoane cari vor face cu puțință ca să se și vadă cei ce vorbesc la telefon!

Dacă n'ar fi vorba de făcătorul de minuni Edison, nici nu ni-ar veni să credem că este cu puțință și un așa telefon.

Secolul XX, așa se vede, și în privința invențiilor are să-l întrecă pe cel trecut, despre care se credea că a exhaustat toate minunățiile.

— **Din mizeriile presei române.** Ni se cere să publicăm următoarele:

Fostul responsabil de la »Tribuna« din Sibiu, bate pe la porțile redacțiilor cu niște declarații scrise într'un ton nepublicabil. Cum să vede, — »Tribuna« din Arad a fost atât de gentilă de a publicat câteva șire din »filipicele« Domniei Sale D-lui I. P. Prodan. (V. Nrul 7. a. c.). Intâi, Dl P. face aluzii la unii din redactorii ce mi-au premers la »Tribuna«, pe urmă, scrie și despre mine. Pornind din principiul »non quis sed quid« de si știu că publicul mare e orientat perfect în cele ce privesc persoana și »viforosul trecut« (să zicem așa) a D-lui Prodan, — țin să accentuez următoarele ca răspuns aluziilor ce să referesc la mine, — de oare-ce acei atinși de partea primă a cuvântării D-lui I. P., vor ști ce să răspundă.

Dl. P. în lipsă de »altă ocupație«, a luat poftă de ceartă. — Să acată »netam-nesam« —

de mine. Dar eu nu o să-i fac pofta. — Față cu »prosa« mea, nu Dl. I. P. este chemat să judece. — Eu n'am nimic nică o gazetă. — Când am intrat la »Tribuna«, ea avea deja pornite procesele din cari l-a venit moartea. Intre cei 11 articoli, trei erau ai Domniei sale. — Am scris articolul »Mane, Thekel, Phares« și am luat răspunderea. — »Tribuna« încetase deja, când s'a pertractat procesul. Am fost osândit eu, — iar nu »Tribuna«, nici »strohmanul« ei, care a fost plătit spre acest scop, — dar când să răspundă, a codit-o. (In repetite rânduri.) Constatez că Dl. P. — nu răspunde întrebărilor din »Libertatea«. — Constatez că Dl. P. — să numește consecuent »prin redactor la »Tribuna«. Constatez că Dl. P. care a primit în urma cerșitorilor D-sale despăgubiri întreite (și nemeritate) mai cerșește și azi. Constatez că eu am scris articolul »Mane, Thekel, Phares«, — nu mi-e rușine că l'am scris și am luat răspunderea pentru el. Constatez, că Dl. Prodan, a scris articolul »Reptile murdare«, și nu îi rușine și nu a luat răspunderea, ci prin jurământ fals a lăsat în belea pe un nevinovat, dl German din Brad. — Iată deosebirea între noi. In urmă constatez că am venit la București să muncesc până va veni rindul temniței, ca să nu trăsesc fără muncă din cerșitorie. — Constatez: București, 8/1. 1904. V. E. Moldovan

— **Dela Monte-Carlo.** La Nizza, San Remo și Monte-Carlo acum începe sezonul de primăvară. Multime de lume e p'acolo, așa că între Nizza și Monte-Carlo, respective între Nizza și Paris circulă zilnic nu mai puțin de cât 43 trenuri.

Sunt mulți îndeosebi la jocul de cărți din casina dela Monte-Carlo.

Ziarele povestesc că la masa jocului de cărți s'a întâmplat următoarele:

Intr'o după amiază întră în sală marele duce Mihail (al Rusiei). Dela ușă, el strigă: »Pun maximum, pe ori ce combinație, pe numărul 17«. Crupierul dete drumul bilei și într'adever printul câștigă 120.000 franci. Crupierul se codea însă să plătească, zicând că marele duce nu pusese suma, ci numai a zis-o. Dar marele duce nu-i zadarnic mare duce: scoase din buzunar revolverul și declară că până nu i se plătește suma, nu permite să se continue jocul. Se înțelege, i s'a plătit îndată și jocul se urmă ca și când nu s'ar fi întâmplat nimie.

— **Convocare.** La adunarea generală ordinară a Reuniunii române de lectură din Bocșa română, care va avea loc în 8/21 Februarie a. c. la 3 ore p. m. în localitatea Reuniunii.

OBIECTE:

1. Raportul general asupra stării și activității Reuniunii.
 2. Raportul cassarului.
 3. Raportul bibliotecarului.
 4. Alegerea unei comisii pentru censurarea rapoartelor.
 5. Absolutoriuul comitetului vechi și alegerea comitetului nou.
 6. Stabilirea bugetului pe 1904.
 7. Eventuale propuneri și interpelări.
- Din ședința comitetului ținută în 6/19 Februarie a. c.

Bocșa-română, 7/20. II. 1904.

Cu distinsă stimă:

Iancu Iftanstan,
secretar.

Dr. Valeriu Laslo,
president.

— **Dar de Crăciun.** Cu ocaziunea sfințelor sărbători a Nașterii D-lui, Dl Dr Lazar Popovici și prea stimata-i soție Doamna născută Delia Marienescu din Viena, din dragoste crescinească au dăruit stei noastre bisericii din Otlaca o candelă de mare preț și rară frumșeță. Subscriși venim și pe această cale pentru îndemnul și a altor creștini cu stare a-le esprimă cele mai sincere mulțămite, asigurându-i, că după cum candela arde ne'ncetat în sta noastră biserică, ne'ncetat vom ruga și noi pe prea bunul Dumnezeu să-le plătească însutit și'nmiit. Otlaca, 1 Ianuarie n.

1904. Alessiu Turicu inv. Georgiu Tiajosiu cântăreț, George Ungurian tinar Nicolae Ungurian epitrop.-bis. Vasile Alb. m. p. Marcu George, George Russ, Stefan Rusu.

— **Durere de stomac, Sgârciuri de stomac, catar greu de stomac**, la boale de stomac învechite și împotriva lipset de apetit, mijloc sigur. **Purgativ sigur, inertia cronică a intestinului gros, la lipsa de scaun, purgativ fără dureri**, este thea întăritoare de stomac „**Centauria**“ a farmacistului **Kossuth**.

Cutia de probă 1 cor. 20 fil.

Cutia mare . . . 2 cor. — —

In contra tusei, catarului (troahnă) răgușel, flegmei și iritațiunii gâtului este de un efect eminent, pastilele de pept »**Senega**«. Prețul 1 cor. Se pot căpeta în farmacia la »**Maria Fecioară**« a farmacistului **Kossuth Pál**, Arad, piața Boros-Béni Nr. 115.

PARTEA LITERARA.

Câmpul Libertății *)

Un svon din sat în sat străbate
Și dă norodului curaj,
Il pleacă 'n valuri tulburate
Și se îndreaptă către Blaj.

Sînt preoții și mireni cu toții
Minași de acelaș ideal —
In fruntea tuturor Moșii
Mindria mindrului Ardeal.

El simt că 'ntia oară-l leagă
Un dar adînc de neam întreg
Aleargă toți să-l înțeleagă —
Și cât de bine 'l înțeleg.

Căci bat cinci-zeci de miș de piepturi
Și'n cele inimi românești
Carî strigă: libertate, drepturi
Pe plaiurile strămoșești!...

Povestea vremii ne învață
Că ori-ce rană are leac,
Dar o 'ntîmplare-așa măreață
Sbucneșto-odată la un veac.

St. O. Iosif.

In Iuncă.

— Idilă românească de Carmen Sylva —

(Urmare. — dela 7.)

X.

Și după ce am adormit astănoapte, simții cum mi s'a luat mîna, foarte încet, și apoi se viri ceva pe degetul meu și atunci deschisei ochii și în degetul meu strălucea un inel — și atunci întinsei brațele spre el, cum sta și privea mîna mea, și inelul pe care l'a facut pentru mine și apoi ingenunchiă lângă-mine, mă luă în brațe și apoi lumea încetă pentru mine de a mai fi. — Eram singur în lume, Soare și nu vorbeam, ci ne aveam numai drag, atât de drag, cum nu s'au avut oamenii de pe lumea aceasta. Noi nu suntem ai nimenuia, suntem unul al altuia și nimeni nu mi-l poate lua, nimenea nu poate să ia din degetul meu michul inel de argint, căci Soare l'a făcut pentru mine — ce frumos arăta el în vîpaia roșie, îl ved stînd când închid ochii. El mi-ă spus că va veni iarăși în

noaptea viitoare, de oare-ce ziua nu poate, de oare-ce trebuie să lucreze, acum el voeste să lucreze pentru noi amîndouă. Căci dacă ne vom căsători, voiă avea bine la el și nu voiă mai păzi caprele, ci voiă lucra pentru el și pentru copiii, pe cari ni-l va dărui bunul D-zeu.

XI.

Astăzi vîntul sufla atât de rece și imprăștiat fulgi de zăpadă. Atunci el zise: „Evanghelu! La vatra mea este încă cald, mai este încă vîpaia de la muncă, cărbunii sunt puși. Vino! Și de odată fui cuprins de puțină temere — era ca și când eu aș fi trebuit să trec în chip deosebit peste un prag. — Și apoi plecai cu el și îmi cuprinse cu o mîna mijlocul și mă conduse. Și eram mîndră și mă gîndeam: „Sărmana Evanghelu are acum pe cel mai frumos flăcău și pe cel mai frumos inel din întreg satul!“

Și pe pragul lui, se afla o lumină trandafirie, care venea de la coș, și arăta așa ca și când ar fi fost acolo o rază de soare, pe care soarele a uitat-o, când s'a dus să se culce. Și întâiu noi ne-am așezat pe prag pentru ca să-l pot netezi cu mîna și el zise: „Evanghelu! Acest, este pragul tău, aceasta este casa ta, aici să stai tu în brațele mele și să fii fericită, și să nu avem alt-ceva de cât dragoste din belșug“ Și eu nu puteam să vorbesc, atât de mult îmi bătea inima, și apoi ne-am sculat și am intrat înăuntru, la focul bun din vatră, care era atât de cald.

El îmi ținu mîinile și pici oarele la fiacără și le freca ca să se încălzească și mă cuprinse luându-mă pe genunchi și-mi vorbi încet și-mi spuse atât de mult despre dragoste pînă când ameu cu totul. Nu mai știu bine ce mi-a mai spus, căci eram amețită, și am știut numai atât că îmi este mai drag ca toate cele-l'alte, chiar și de cât adevăratul soare, căci el este soarele meu — așa trebuie să simtă florile la atingerea primei raze de soare, ast-fel după cum am simțit eu la vatra lui și în brațele sale eea dintîiu rază de soare din viața mea — atât de cald — ah! atât de cald — atât de caldă nici odată n'a simțit Evanghelu, nici când soarele strălucea — căci nu era numai soarele lui Evanghelu — Și soarele nu putea vorbi și să mă albă dragă numai pe mine, căci el are pe toată lumea dragă.

Dar Soare mă are numai pe mine dragă din lumea întreagă. — El n'are altă floare, și eu n'am alt soare ne avem dragi — când a doua zi ne-am dus la lucru, luna era încă pe cer și era atât de rece și de singură, și noi rideam și rideam și ziceam: „Privește-ne lună, noi suntem doi, și tu sărmană lună, ești numai singură!“

XII.

Celel'alte fete mă pismuiesc pentru frumosul Soare. — Ele l'ar fi iubit, și acum se uită chiorși la mine și zic că n'am meritat eu astfel de noroc, ca Soare să se uite la mine. Și dacă ele ar ști că pot să zac pe vatra lui și să am căldură, când m'au lăsat de atâtea ori în frig, și dacă înghetam atunci rideau și ziceau: „Joacă Evanghelu, că te vei încălzi — locul dela vatră nu este pentru tine — locul dela vatră îl primesc copiii casei, nu străinii! — Și dacă nu țes destul de repede atunci mă bat.

Dar de când Soare le-a amenințat, nu mă mai bat — acum mă apără cine-va, pentru întăia oară — pe mine nici odată nu m'a apărat nimenea. — Din potrivă, dacă unul îmi făcea rău, atunci celelalte fete rideau și se bucurau — acum nimeni nu-mi mai face nimic, căci acum sunt a lui Soare și Soare este al meu!

Astăzi era o zăpadă mare și groasă, când am trebuit să ne despărțim, era atata zăpadă în cât abia am putut eși din colibă atunci riserăm că zăpada a trimis-o Dumnezeu pentru-ca totdeauna să stăm împreună și să nu ne poată găsi. Căci pînă aici nu pot pătrunde oamenii, căci intră în zăpadă pînă la brău. Iepurașul meu stă totdeauna cu noi, stă bucuros la vatra caldă și-și spală hoțisorul. Soare are totdeauna ceva pentru iepuraș, câte odată câte o foaie de salată, sau altceva, ce mînăncă bucuros și atunci se bucură împreună cu mine, iepurașul. Adesea ori îl las cu totul lui Soare, pentru-ca să nu-l facă nimic și să nu se jeluiască că am un animal mic, când n'am nici un așternut decât pămîntul tare.

Soare a cumpărat un covor din blană de capră pentru noi, pe el ne culcăm, căci ține cald și apoi ridem când afară urlă și șueră vîntul, ni este cald — nimenea n'are așa căldură ca noi

— că l trebuie să ținem focul pentru mîine. Ce frumos arată Soare, când sufă în foc și părul îi cade peste ochi și lucrește în reflexul luminei, ca și când ar fi aur curat. Apoi eu îi netezesc părul și apoi el ride și-mi arată gropițele. El este voinic și poate să mînuiască bine ciocanul, și apoi face obiecte atât de fine, atât de frumoase ca și când ar fi fost lucrat de o mîna de femeie!

ARTE.

TEATRUL DIN ARAD.

Repertoriu săptămânal.

Sîmbătă: *Lowodi árva*, dramă cu concursul artistei *Hegyessi Mari*.

Duminică: dup'ameaz: *Nebántsvirág*, operetă.

scara: *Roland mester* operă.

Dama cu camelii. Aseară s'a represintat vecinic emoționătoarea dramă a Dumas-fiului: *Dama cu camelii*. Creațiunea artistei *Hegyessi Mari*, ne-a înfățișat tot tragic adîncul și impresionant al eroinei *Marguerit Gauthier*. Scene, ca întîlnirea cu tatăl lui *Armand*, ultima revedere a îndrăgostiților și însfîșit moartea eroinei, au scos în relief strălucit, puternica simțire dramatică a artistei. Publicul era înduioșat și cu ochii umeziți de lacrimi. Artista a fost mult aplaudată. Mențiune laudabilă merită și d-nii *Békés* și *Könyves* în rolurile *Armand* tatăl și fiul. Incolo ensemblul a fost slab.

Economie.

Industriașii austriaci pe lângă teritoriul vamal comun. Se depeșează din Praga că reprezentanții industriei textile din Austria, tinînd acolo un congres, au declarat că dinșii stărue pe lângă comunitatea teritoriului vamal, pentru-că fără piața ungară, industria sextilă austriacă ar ajunge în criză.

Bilanțul Ungariei. Conform socotelilor de încheiere pro 1902, averea statul ungar se compune cum urmează: active: imobiliu K 3,794.115,212; privilegii productive K 335,763; naturalii, materialii etc. K 381.358,060; numără în casse K. 154.765,529; efecte K 104.143,592; pretensiuni K 1,130.273,514; restanțe K 1,093.958,1001; total deci K 6.658.948,874. Pasivele sunt următoare: Datori de stat K 17.424.292; restanțe pasive K 515.879,221; totalul pasivelor K 5,144.797,612. Detrăgînd pasivele din active rezultă o avere efectivă de K 1,514.797,261, arătîndu-se față de 1901 o creștere de K 57.616,287.

Congresul internațional al asociațiilor. In Septembrie a. c. se va ținea în Budapesta un congres internațional al asociațiilor. Congresul va ținea 3 zile și va ajunge la ordinea zilei chestiunea asociațiilor de consum și ingerința statului, al căreia raportor va fi probabil Heiligenstadt, directorul asociațiunii centrale din Berlin. In numele asociațiilor din Ungaria, va raporta asupra organizațiunii și activității Asociațiunii centrale de credit, directorul acestia A. Seidl. Separat se vor mai tracta și motivele, cari împedică dezvoltarea asociațiilor in Europa estică. Congresul va fi împreunat cu o interesantă expoziție de tablouri grafice reprezentînd dezvoltarea asociațiilor din diferitele țeri.

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Imprumuturi de bani

mijlocește pe seama

comersanților de sine stătători,
meseriașilor

mai departe

funcționarilor și învățătorilor rurali.

Agentul **Gáspár Soma** în Arad Bocskai-tér 3.
In scrisori să se pună și marcă pentru răspuns

Editor și redactor responsabil: **Ioan Russu-Șirianu.**

*) Câmpia pe care s'a ținut la 1848 marea adunare a Romînilor din Ardeal, cînd sub conducerea celor do Ardelezi s'a proclamat drepturile naționale.

Premiat cu medalia cea mare milenară la expoziția din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote și de metal

a lui

Antoniu Novotny

în Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai mulți ani, prevăzute cu adiustări de fer bătut, construite sore a le întoarce cu ușurință în ori ce parte îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture prin ceea-ce sunt mântuite de crepare.

Cu deosebire recomand

clopote patentate găurite

de mire inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provezute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura

Și pentru aceea su un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrare mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu așa că un clopot patentat de 327 klg. este egal în ton unui clopot de 408 klg. patent după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadiustarea clopotelor vechi cu adiustare de fer bătut, — ca și spre turnarea de toate de metal.

Clopote în greutate de 300 klg. și mai jos se află totdeauna gata în magazin.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere grătit și franco

1035 24-52

Representanța institutului de împrumuturi hipotecare din Sibiu — pentru comitatele, Arad, Cianad, Timiș și Torontal am primit-o cu însărcinarea, că pentru mijlocirea de împrumuturi clienților cari mi-se adresează cu încredere, nici eu nici institutul să nu socotim nici un fel de taxă. Recomand împrumuturi cu replătire în anuități pe

pământuri

PE CASE

în orașe situate la loc bun și cari aduc venit sigur, pe lângă următoarele condițiuni:

4%	interese replătitibil în 20 ani	
4 1/2%	”	40 1/2 ”
4 3/4%	”	35 ”
5%	”	30 ”

Capitalul cu întese cu tot se replătește în rate egale semestrale.

Împrumutul să varsă în bani gata. Institutul face și conversiuni de împrumuturi cu interese mai mari.

Spesele de în și destabulare la dorința le anticipez, Oferte de împrumuturi primește și servește cu ori ce fel de informațiuni cu plăcere.

Cancelaria

BERGER JOZSEF

58 8-52

Arad, Piața Andrassy Nr. 8, în față cu biserica minorităților

Diplomă de aur 1891. Oradea-Mare.

SCHÄFFER JÓZSEF

compactor.

ARAD, Strada Tabajdy Károly.

Execută tot felul de

lucrări de compactorie

dela executarea cea mai simplă până la cea mai de lux. — Comandele din loc și provincă se efectuează prompt și punctual. — Lucru bun și solid! Prețuri moderate!

Serviciu punctual! 1045 68-

Diplomă de argint 1885. Budapesta.

Cel mai eștin isvor de cumpărare din Arad.

Juvaericeale,

bucăți de aur și argint (frânțe)

bilete de amanet

cumpără pe bani gata cu prețurile cele mai scumpe, sau le schimbă cu alte obiecte.

1005 106-

Deutsch Izidor,

clăsoarnicar și juvaeriu

Arad, strada Templom.

— Telefon n-rul 438. —

Telefon pentru comitat și oraș 471.

Pravălie nouă!

Următorul D-nei Véd. I. Sütő

E. URBAN

prăvălie și magazin de sticlă, porțelan, lampe și rame de tablouri.

67 14-

ARAD,

Piața Libertății (Szabadság tér 20).

Casa contelui Nádasdy, colțul străzii Forray.

Pe lângă prețuri moderate se află de vânzare vase de porțelan, pentru cafea, ceai; vase de lucru, obiecte de gală din majolika, lampe de masă și pendante, tot felul de obiecte de sticlă, obiecte de cristal, colorate șcl.

Petrol de cristal,

litru 20 cr. (40 fl.).

Pravălie noua!

Telefon (pentru oraș și comitat) Nr. 387

BRAUN N. A.

depozit de culori.

Arad, piața Boros Béni Nr. 10.

Mare deposit de firmis, culori de ulei fabricat propriu, culori pentru vopsirea podelelor, uleiuri pentru mașini, și a. toate de prima calitate.

— Comande din provincă se

1034 84- efectuează prompt și solid —

— Pachetarea gratuit. —

„DOINA“, institut de credit, societate pe acții în Câmpeni.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai „Doinei“, institut de credit, societate pe acții în Câmpeni, se invită prin aceasta în virtutea §-lui 13 al statutelor societății la a

VIII-a adunare generală ordinară

care se va ține în Câmpeni, Joi în 18 Februarie st. n. 1904, la 10 ore a. m., în localul institutului.

107 1-1

OBIECȚELE:

1. Deschiderea și constituirea.
2. Presentarea bilanțului anual, a raportului direcțiunii și a comitetului de supraveghere, decideră asupra lor.
3. Fixarea prețului marcelor de prezență pentru direcțiune și a biletului de prezență a comisariatului de pe anul 1904.
4. Alegerea comitetului de supraveghere pe anul 1904.

Domnii acționari, cari în sensul statutelor voesc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotență, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual dovezile de plenipotență cel puțin cu două zile înainte de adunarea generală pe lângă revers la cassa societății noastre, eventual la «Auraria», casă de credit, societate pe acții în Abrud.

C â m p e n i, 15 Ianuarie 1904.

DIRECȚIUNEA.

ACTIVE.		Contul Bilanțului.		PASIVE.	
		Coroane		Coroane	
Cassa		11,884.21	Capital	60,000.—	
Cambii	288,144.—		Depuneri spre fructificare	344,815.42	
Cambii cu asig. hipotecară	134,291.—	422,435.—	Reescompt	3,200.—	
Imprumut cu obligații		1,117.—	Interese transitoare	10,320.95	
Imprumut cu ipotecă		28,585.—	Fond de rezervă	31,800.—	
Efecte		200.—	Fond de pensuni	4,028.—	
Realități		5,000.—	Profit curat	15,056.84	
		<u>469,221.21</u>			<u>469,221.21</u>

EȘITE.		Contul Profit și Perderi.		INTRATE.	
		Coroane		Coroane	
Spese		1,039.55	Interese de escompt	33,621.05	
Interese de Reescompt		1,989.99	» » obligațiuni	125.13	
» la depuneri		18,465.71	» » ipotecă	1,777.01	
» la fondul de rezervă		1,800.—	Spese de manipulare	8,720.74	
» la fondul de pensuni		228.—	Competințe de scris	1,398.02	
Dare		2,123.63	Interese de întârziere	2,530.34	
» după depuneri		1,846.57			
Salare		4,440.—			
Marce de prezență		942.—			
Chirie		240.—			
Profit curat		15,056.84			
		<u>48,172.29</u>			<u>48,172.29</u>

C â m p e n i, 31 Decembrie 1903.

Dr. Basiliu Preda m. p.,
director executiv.

Teodor Orlea m. p.,
comptabil.

Direcțiunea:

Romul Furdul m. p.,
președinte.

Vasiliu Chirtoș m. p.

Constantin Cothișel m. p.

Dr. Zosim Chirtoș m. p.

Juliu Porușin m. p.

Revăzut și aflat în consonanță cu registrele principale și auxiliare.

C â m p e n i, 16 Ianuarie 1904.

Demetriu Goia m. p.

Josif Gomboș m. p.

George M. Corcheșin m. p.

Joan Nicola m. p.

Nicolau Cothișel m. p.